Tanja Arsić,
advokat u Novom Sadu

NEKI STAVOVI U POGLEDU BUDUĆEG NORMIRANJA POGLAVLJA O PRAVOSUĐU NA TREĆEM OKRUGLOM STOLU O IZMENAMA USTAVA REPUBLIKE SRBIJE*

Tema Trećeg okruglog stola o izmenama Ustava Republike Srbije održanog 30. 10. 2017. god. u Novom Sadu, bila je „Izvori prava i sudska praksa“. Okrugli sto je otvorio Čedomir Backović, pomoćnik ministra pravde zadužen za evropske integracije i međunarodne projekte. Uvodna izlaganja su imali Tanja Mišćević, šef pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju RS Evropskoj uniji, i Žarko Stepanović, v. d. direktora Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. Iako je tema u agendi data na način kako je napisano, Ministarstvo pravde je u propratnom materijalu postavilo pitanje o sudskoj praksi kao izvoru prava i zatražilo odgovore na isto od učesnika diskusije.

U svom uvodnom govoru Čedomir Backović se osvrnuo na ulogu „tako-zvane stručne javnosti“ u diskusijama i primedbama na teme okruglih stolova kao i o advokaturi i advokatima kao pružaocima usluga.

U svojstvu učesnika na okruglom stolu ukazala sam na sledeće:

- opravdano očekivanje da advokatura nije podvedena pod „tako-zvanu stručnu javnost“;
- izrazito neslaganje sa svrstavanjem advokature i advokata u pružaoce usluga, jer advokatura ne učestvuje u tržišnoj utakmici već pruža pravnu pomoć. Istakla sam da je Venecijanska komisija prilikom ocene odredaba Ustava RS, u tački 40. jedinu pozitivnu ocenu dala upravo

* Rad primljen 31. 10. 2017. godine.

članu 67. koji govori o tome da pravnu pomoć pružaju advokatura i jedinice lokalne samouprave. Ocena Venecijanske komisije glasi: „Ova odredba ide dalje od Evropske konvencije o ljudskim pravima, što je veoma pozitivno.“ Postavila sam i pitanje kakvo opravdanje bi izvršna vlast imala za izmenu takvog člana;

- s obzirom da nijedna tema okruglih stolova vezanih za pravosuđe ne obuhvata advokaturu, iznela sam stav da nijedna definicija advokature ne postoji bez određenja advokature kao dela pravosudnog sistema.

O ulozi advokature sam istakla sledeće:

1. advokatura pruža stručnu pravnu pomoć i značajno doprinosi pravilnoj primeni zakona odnosno predstavlja svojevrсни kontrolni mehanizam u primeni zakona od strane sudova;
2. advokati su dužni da se pridržavaju Kodeksa profesionalne etike advokata što izostaje na strani onih koji zastupaju stanovništvo da krug pružaoca pravne pomoći treba da se proširi;
3. advokati imaju zabranu obavljanja nespojivih poslova;
4. advokati imaju obavezu mirnog rešenja spora tamo gde je to moguće;
5. advokatima je zabranjeno davanje izjava štampi radi sticanja lične popularnosti;
6. advokate vezuje profesionalna tajna;
7. advokati odgovaraju celokupnom imovinom za svoj rad.

I ono što advokaturu izdvaja od svih potencijalnih novih pružaoca pravne pomoći:

8. advokati poseduju građansku hrabrost kada kreću u potragu za pravdom.

Ukazala sam na to da su prema čl. 67. Ustava RS, jedino advokati i jedinice lokalne samouprave ovlašćeni na pružanje pravne pomoći, a sledstveno tome i besplatne pravne pomoći. Advokatura je jedina stručno osposobljena, samostalna i nezavisna i jedina ima široko razgranatu mrežu na teritoriji cele Srbije. Besplatna pravna pomoć koju je izvršna vlast do sada predlagala bi bila pružana od strane pravnih klinika, nevladinih organizacija, studenata i ostalih. Ova lica nisu stručno osposobljena da pružaju pravnu pomoć, a povrh svega vezani su za veće gradova tako da bi korisnici besplatne pravne pomoći, koji su već u iznudici, morali da prevaljuju po nekoliko stotina kilometara da bi ovakvu vrstu pomoći dobili. Advokati su prisutni u gotovo svim mestima u Srbiji.

Osvrnula sam se na dosadašnje teme okruglih stolova i iznela da tema – Pravosudna akademija, ne zaslužuje da bude tema okruglog stola. Ocena Venecijanske komisije da je potrebno eliminisanje uticaja politike na izbor nosilaca pravosudnih funkcija, odnosno da se izbor ne vrši u Skupštini, prebačen je na predlog izvršne vlasti u nadležnost Pravosudne akademije. Time je otvorena

mogućnost da se utiče na to ko će biti upisan na Pravosudnu akademiju i time izvrši prethodna selekcija. Pravosudna akademija zbog ovako zamišljene uloge ne može biti ustavna kategorija. Paradoksalno je da Srpska akademija nauka i umetnosti nije ustavna kategorija.

Što se tiče sudske prakse kao izvora prava iznela sam mišljenje da naš sistem, koji pripada kontinentalnom pravnom sistemu, nije prilagođen uvođenju precedentnog prava i da je to proces koji može da se odvija godinama u smislu približavanja, a ne nešto što možemo izmenom Ustava implementirati u naš sistem. Nakon uvodnih govora predstavnika vlasti koje sam na početku navela, skupu su se obratila dva savetnika iz Američke ambasade koji su izneli neka svoja zapažanja u vezi sa precedentnim pravnim sistemom. Zahvalila sam se kolegama na učešću i podsetila da je i u američkom pravnom sistemu počela kodifikacija pojedinih oblasti prava i da je i kod njih započeta promena sistema koja ih približava kontinentalnom pravnom sistemu. Ukazala sam da advokatura prati promene u sferi prava i u anglo-saksonskom pravu i da sam sa zadovoljstvom čitala dela američkog teoretičara prava – Dvorkina. Takođe sam istakla da se slobodno sudijsko uverenje u američkom sistemu neguje, budući da je gđin Čedomir Backović upućivao da toga nema u američkom sistemu kao i da je ono i kod nas precenjeno.

Iznela sam primedbu da rasprava bez teksta predloga izmena Ustava nije plodonosna, da tema sudska praksa kao izvor prava mora najpre dobiti ocenu stručne javnosti i da tek nakon toga može biti izneta pred celokupnu javnost Srbije. Na kraju sam pozvala Ministarstvo pravde da u okviru poglavlja Pravo-suđe organizuje okrugli sto na kojem će tema biti advokatura.